

גאוגרפיה

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
- פרק ראשון – גאוגרפיה של ארץ-ישראל – (28x2) – 56 נקודות
פרק שני – גאוגרפיה של המזרח התיכון
על סף המאה ה-21 – (22x2) – 44 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש:
- (1) **אטלס משנת 1993 ואילך:** אטלס אוניברסיטאי חדש (הוצאת יבנה)
אטלס כרטא – פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
אטלס כרטא אוניברסלי
- שים לב:** אין להשתמש באטלס אוניברסיטאי חדש של הוצאת יבנה, הכולל את הלקסיקון הגיאוגרפי.
- אין להשתמש באטלס המזרח התיכון.
- (2) אטלס ישראל החדש (1995).
- (3) אטלס ישראל החדש – האטלס הלאומי (2008).
- (4) מפה של ארץ-ישראל 1:250,000.
- (5) מפה גאולוגית של ארץ-ישראל 1:250,000 או 1:500,000.
- ד. **הוראה מיוחדת:** כדי להמחיש את תשובותיך תוכל להיעזר בסרטונים, חתכים וגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – גאוגרפיה של ארץ-ישראל (56 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-7 (לכל שאלה – 28 נקודות).
בשאלות שבחרת ענה על כל הסעיפים (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

1. חקלאות

כותנה והדרים היו שני ענפי חקלאות חשובים בעשורים הראשונים לאחר הקמת המדינה.

א. הסבר מה הייתה המטרה העיקרית בגידול כותנה, ומה הייתה המטרה העיקרית

בגידול הדרים. (12 נקודות)

ב. תאר שינוי עיקרי אחד שחל בכל אחד מגידולים אלה מאז הקמת המדינה, והסבר

מדוע התרחש כל שינוי (סה"כ – שני שינויים ושני הסברים). (16 נקודות)

2. אטלס ישראל – יישובים כפריים בישראל

שים לב: אם אתה עונה על פי המהדורה הישנה של אטלס ישראל החדש (1995), מפות היישובים הכפריים לצורותיהם נמצאות בעמודים 48-49.

אם אתה עונה על פי אטלס ישראל החדש – האטלס הלאומי (מהדורת 2008), מפות היישובים הכפריים לסוגיהם נמצאות בעמודים 78-79.

א. עיין במפות ג (קיבוץ: בית זרע), ד (מושב: תל עדשים), ח (יישוב ערבי במישור: קלנסווה).

תאר, על פי המפות, שני מאפיינים של כל אחת מצורות היישוב (סה"כ – שישה

מאפיינים). (14 נקודות)

ב. בחר באחת מצורות היישוב שצוינו בסעיף א.

תאר והסבר שלושה שינויים שחלו בצורת היישוב שבחרת בעשורים האחרונים

(למשל במבנה המרחבי של היישוב, באוכלוסייה, באורח החיים, בכלכלה).

(14 נקודות)

3. תחבורה – נמלים

שלושת הנמלים הגדולים של ישראל הם חיפה, אשדוד ואילת.

א. מה הם מאפייני המיקום הפיזיים המשותפים לנמל חיפה ולנמל אילת, ובמה הם

שונים ממאפייני המיקום של נמל אשדוד? (10 נקודות)

ב. עיין בטבלה שלפניך, והבא שני הסברים להבדל בתנועת המטענים בין הנמלים

חיפה ואשדוד ובין נמל אילת. (12 נקודות)

כלל המטענים (יבוא ויצוא) שעברו בשלושת הנמלים ב-2008

הנמל	מטענים (אלפי טונות)
חיפה	22,561
אשדוד	15,399
אילת	2,577

ג. בתקופת השלטון הבריטי במזרח התיכון הייתה לנמל חיפה חשיבות באזור כולו.

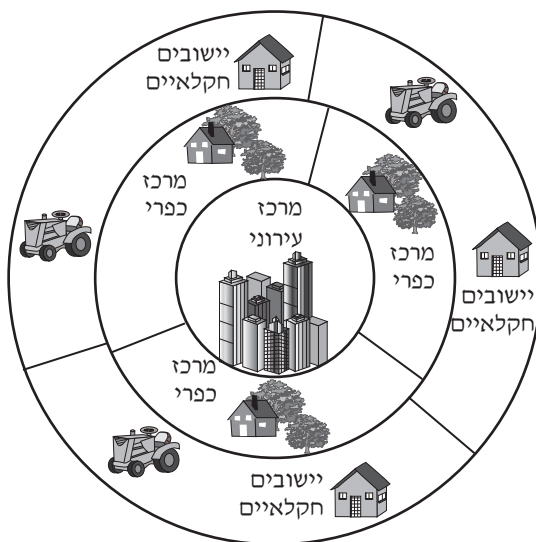
הסבר מדוע כיום אין לנמל חיפה חשיבות כזו. (6 נקודות)

4. שפלת יהודה

א. לפניך איור המדגים את תפיסת "ההתיישבות החבלית" ("ההתיישבות האזורית"),

שעל פיה יושב חבל לכיש בשפלת יהודה.

הסבר את התפיסה. (10 נקודות)

ב. ציין שני תנאים פיזיים של החבל שבזכותם הוא מתאים להתיישבות חבלית.

(10 נקודות)

ג. מאז תחילת ההתיישבות בחבל לכיש תמכה ממשלת ישראל ביוזמות פיתוח באזור.

בעידוד הממשלה החל לפעול ב-1999 מפעל של "אינטל" בקריית גת,

העיר המרכזית בחבל לכיש.

הסבר שתי סיבות לעידוד הממשלה להקים את המפעל דווקא בקריית גת.

(8 נקודות)

5. זיהום ושיקום נחלים – הירקון

קרא את הקטע שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.

ב־1988 הוקמה רשות נחל הירקון. תפקידי רשות הנחל הם לתכנן ולבצע פעולות למניעת זיהום הנחל, לשיקומו ולהכשרתו לצורכי קיט ונופש.

ב־1996 גובשה ברשות תכנית אב לשיקום נחל הירקון שעיקרה יצירת "ריאה ירוקה" באזור שנחל הירקון זורם בו, והפיכת הירקון מ"חצר אחורית" ל"חצר קדמית". רשות הנחל פועלת לשיקום המערכת האקולוגית שלו, לשיפור איכות המים, למתן פתרון לבעיות הביוב והניקוז ועוד. מאז החלה הרשות את פעילותה חל שיפור ניכר במי הירקון, והאזור סביב הנחל נוקה ושוקם.

עיקר עבודת הרשות מתמקד בשיקום ובתחזוקה של נחל הירקון. הרשות מטפלת באופן קבוע באפיק הנחל ובגדותיו ודואגת להוצאת סחף, פינוי גרוטאות ועצים שעלולים להוות סכנה לנחל ולשטים בו, שיקום סכרים וניקיון הגדות.

(מבוסס על טקסט מאתר המשרד להגנת הסביבה.)

א. הסבר את הכוונה בנאמר: "הפיכת הירקון מ'חצר אחורית' ל'חצר קדמית'".

(10 נקודות)

ב. הצג שני גורמים לזיהום נחל הירקון. (8 נקודות)

ג. הסבר שתי סיבות לחשיבות של "ריאה ירוקה" באזורים המיושבים בצפיפות.

(10 נקודות)

6. מדרש תמונה – נתב"ג

עיין בנספח המציג תצלום אוויר של אזור נתב"ג.

א. ציין שלושה שימושי קרקע חוץ מנמל התעופה הנראים בתמונה. (6 נקודות)

ב. הסבר כיצד נמל התעופה משתלב במערך התחבורה הקרקעית של ישראל.

(היעזר באטלס והתייחס בתשובתך לעורקי התחבורה הראשיים.)

(10 נקודות)

ג. יש הטוענים שצריך להעביר את נמל התעופה הלאומי של ישראל לנגב.

האם אתה מסכים עם טענה זו? הבא שני נימוקים לביסוס עמדתך. (12 נקודות)

שים לב!

שאלה 7 מיועדת לתלמידים שקראו את המאמר "שינויים בתפיסת המדבר – גישות חדשות לפיתוח הנגב", מאת י' גרדוס ושי' דובר, מהספר **תמורות בגיאוגרפיה של ישראל – גלעין ושוליים**.

7. מאמר: שינויים בתפיסת המדבר

- א.** תאר בקצרה את הדרכים לניצול משאבי הנגב בשלושה תחומים: חקלאות, תיירות ותעשייה. (14 נקודות)
- ב.** תאר שתי גישות שעל פיהן יישבו את הנגב, והסבר מדוע הן נכשלו. (14 נקודות)

פרק שני – גאוגרפיה של המזרח התיכון על סף המאה ה-21 (44 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 8-12 (לכל שאלה – 22 נקודות).

בשאלות שבחרת ענה על כל הסעיפים (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

8. הגדרות ומאפיינים של המזרח התיכון

א. ציין והסבר ארבעה מאפיינים שעל פיהם מגדירים את המזרח התיכון. (12 נקודות)

ב. האם לדעתך מדינת ישראל היא מדינה מזרח תיכונית? הבא שני נימוקים לקביעתך.

(10 נקודות)

9. יחסי גומלין אדם-סביבה – מדבור

תהליך המדבור במזרח התיכון הוא אחד הביטויים של יחסי אדם-סביבה.

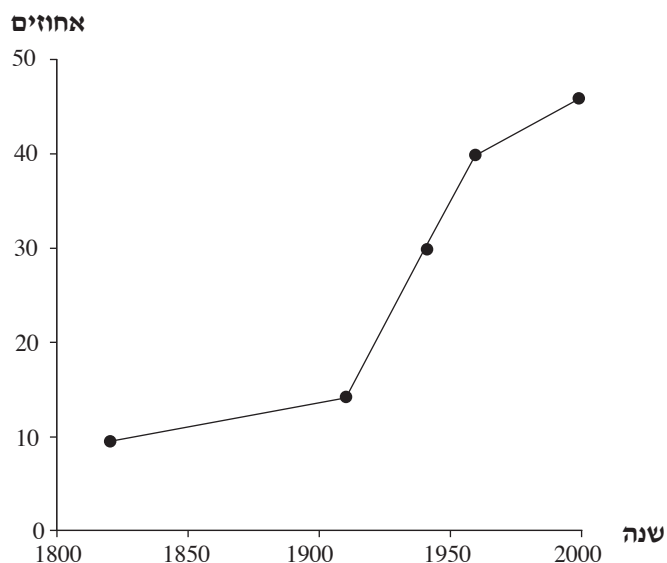
א. הסבר שלוש סיבות להתפשטות שטחי מדבר במזרח התיכון. (14 נקודות)

ב. תאר שתי דרכים שבאמצעותן אפשר להתמודד עם תופעת המדבור. (8 נקודות)

10. מצרים – ערים ועיור

- א. עיין בגרף המתאר את שיעור האוכלוסייה העירונית במצרים בשנים 1820-2000. חלק את התקופה המוצגת בגרף לשלושה חלקים, והסבר את השינויים שחלו בשיעור האוכלוסייה העירונית בכל חלק. (10 נקודות)

שיעור האוכלוסייה העירונית במצרים
בשנים 1820-2000

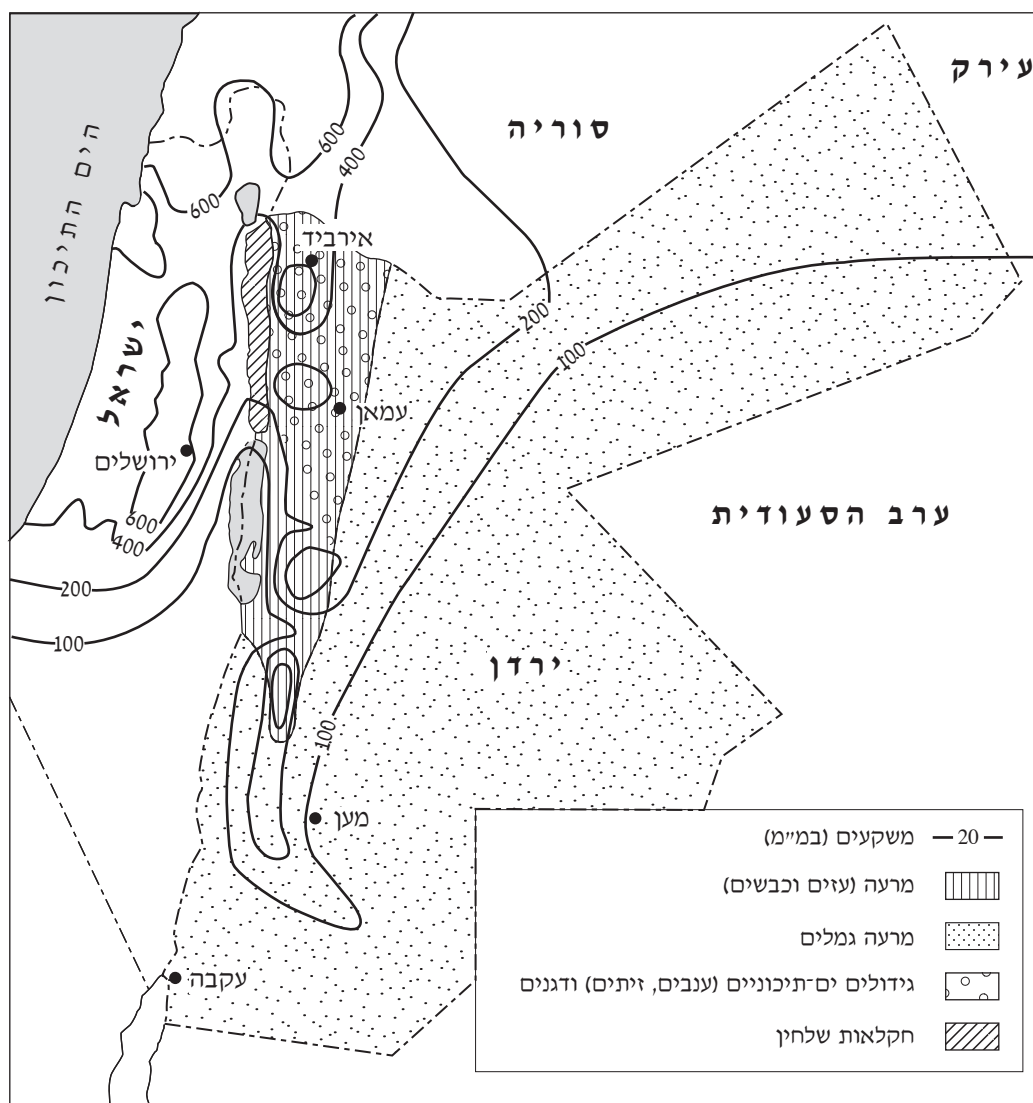

- ב. אוכלוסיית הערים קהיר ואלכסנדריה גדלה במהירות רבה במאה ה-20. הבא סיבה אחת (מלבד גידול טבעי) לגידול המהיר של אוכלוסיית קהיר, וסיבה אחת לגידול המהיר של אוכלוסיית אלכסנדריה. (8 נקודות)
- ג. הסבר דרך אחת שנקטה ממשלת מצרים כדי לבלום את הגידול המהיר של קהיר. (4 נקודות)

11. ירדן – אקלים וכלכלה

לפניך מפה המציגה את המשקעים ושימושי הקרקע בירדן.

ענין בה, וענה על הסעיפים א-ב שאחריה.

א. תאר את תפוסת המשקעים בירדן, והסבר שני גורמים שמשפיעים עליה.

(10 נקודות)

ב. היעזר באטלס והסבר את הקשר בין כמות המשקעים ומקורות המים בירדן לבין

סוגי החקלאות שהתפתחו באזורים שונים במדינה. (12 נקודות)

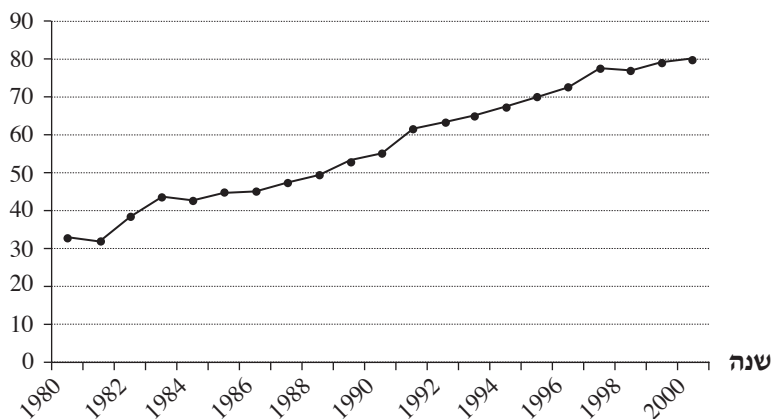
שים לב!

שאלה 12 מיועדת לתלמידים שקראו את המאמר "איכות הסביבה באירן – סקירת מצב", מהספר **המזרח התיכון בפתח המאה ה-21 – מבחר מאמרים בגיאוגרפיה לחטיבה העליונה**.

12. מאמר: איכות הסביבה באירן – סקירת מצב

כמויות של פליטת הפחמן* באירן בשנים 1980-2000

מיליוני טונות

* פחמן דו-חמצני ופחמן חד-חמצני

- א. תאר את המגמה הנראית בגרף, והסבר שני גורמים למגמה זו. (8 נקודות)
- ב. הסבר גורם אחד ייחודי לטהרן שמביא להחרפת זיהום האוויר בה. (6 נקודות)
- ג. תאר צעד אחד שנוקטת ממשלת אירן בטווח הקצר להקטנת זיהום האוויר, וצעד אחד שעליה לנקוט לטווח הארוך. (8 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח: מדרש תמונה – נתב"ג
ملحق: تحليل صورة – مطار بن غوريون

